

СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ ТРАВ'ЯНО-ЧАГАРНИКОВОГО ЯРУСУ ПАРКОВИХ ФІТОЦЕНОЗІВ МІСТА ЛУЦЬКА

Музиченко Оксана

Волинський національний університет імені Лесі Українки

м. Луцьк, Україна

muzychenko.oksana@vnu.edu.ua

Озеленення міст – це вагома складова в загальному комплексі міського господарства, особлива складова містобудування, якій належать парки, сквери, вуличні насадження, захисні смуги різного призначення, утилітарні та декоративні сади, тощо. Одним з ключових елементів паркових фітоценозів урбосистем є трав'яно-чагарникового ярус, формування його проходить при закладанні парку. З часом під впливом значного антропогенного навантаження спостерігається процес витоптування трав'яного ярусу, втрата частини чагарників у складі паркових насаджень. Одним з індикаторів стану паркових фітоценозів може бути їх флористичний склад [1].

Вивчення трав'яно-чагарникового ярусу паркових фітоценозів м. Луцька проводилось у Центральному парку культури та відпочинку імені Лесі Українки та парку 900-річчя міста Луцька.

Дослідження трав'яно-чагарникового ярусу паркових фітоценозів м. Луцька показали, що він представлений як аборигенними, так і інтродукованими видами, серед яких значна частка чагарників, які пройшли акліматизацію і повноцінно увійшли в паркові фітоценози.

В цілому у складі трав'яно-чагарникового ярусу паркових фітоценозів міста виявлено 90 видів чагарників та трав'янистих видів рослин, які представляють 78 родів, 32 родини, 2 класи та 1 відділ. У складі флори трав'яно-чагарникового ярусу паркових фітоценозів міста Луцька лише представники відділу *Magnoliophyta*, з них *Magnoliopsida* – 75 видів (83,33%), *Liliopsida* – 15 видів (16,67%). Більшість родин (23) представлені 1-2 видами.

Провідні родини трав'яно-чагарникового ярусу паркових фітоценозів – це: *Asteraceae* – 17 видів (18,89%), *Lamiaceae* – 10 видів (11,11%), *Poaceae* – 9 видів (10%), *Rosaceae* – 8 видів (8,89%). На чотири провідні родин припадає 48,89% усіх видів трав'яно-чагарникового ярусу паркових фітоценозів. Видовий склад трав'яно-чагарникового ярусу паркових фітоценозів відрізняється за видовим складом.

Так, в парку культури та відпочинку імені Лесі Українки зростають декоративні форми кущів та чагарників, які відсутні у парку імені 900-річчя міста Луцька: *Weigela florida* (Bge) A.DC., *Cotoneaster lucilus* Schlecht., *Buxus sempervirens* L.. Серед трав'янистих рослин у парку культури та відпочинку імені Лесі Українки зростають види приурочені до природних лучних угруповань: *Bellis perennis* L., *Lathyrus pratensis* L., *Lysimachia numularia* L., *Lycopus europaeus* L., *Scutellaria galericulata* L..

Порівняльний аналіз флор фітоценозів показав, що 38 видів трапляються в обох трав'яно-чагарникових ярусах парків і більшість – це трав'янисті рослини. Коефіцієнт видової подібності Серенсена становить 0,59, що свідчить про невисокий ступінь схожості обох рослинних угруповань.

За класифікацією Серебрякова у складі трав'яно-чагарникового ярусу паркових фітоценозів значна частка належить трав'янистим рослинам; у парку культури та відпочинку імені Лесі Українки – 87,88 %, у парку 900-річчя міста Луцька – 84,21%. До кущів парку культури та відпочинку імені Лесі Українки належить 6 видів (6,67%), до чагарників – 5 видів (5,56%).

В парку 900-річчя міста Луцька зростає 4 види кущів (10,63%) та один чагарник (2,63%). До кущів фітоценозів належать *Sambucus ebulus* L., *Syringa vulgaris* L., *Crataegus monogyna* L., *Rosa canina* L., *Buxus sempervirens* L. та ін.

До чагарників належать *Cotoneaster lucilus* Schlecht., *Rubus caesius* L., *Weigela florida* (Bunge), *Cornus sanguinea* Hessei. Серед видів зустрічаються ліани: *Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planch., *Humulus lupulus* L..

У складі флори трав'яно-чагарникового ярусу фітоценозів парків серед біоморф за К. Раукнієром переважають гемікриптофіти та (54,44% та 57,9%) відповідно. Частка криптофітів 13,33% та 13,16% від загальної кількості видів парку. Терофітів у парку та відпочинку імені Лесі Українки 17 видів (18,89%), у парку 900-річчя міста Луцька 5 видів (12,16%).

До гемікриптофітів належать *Artemisia absinthium* L., *Humulus lupulus* L., *Chelidonium majus* L., *Potentilla anserina* L., *Myosotis scorpioides* L., *Plantago lanceolata* L. та ін.. Серед криптофітів зустрічаються *Convolvulus arvensis* L., *Symphytum officinale* L., *Bryonia alba* L. та ін. Однорічні рослини ярусу або терофіти – *Lamium album* L., *Chenopodium album* L., *Echinocystis lobata* (Michx.) Torr.&A. Gray, гірчаки.

У структурі переважають види приурочені до умов з середнім рівнем

зволоження, а саме мезофіти (64,44% та 71,05%). В парку культури та відпочинку імені Лесі Українки виявлено один вид ксерофіту – *Lactuca serriola* L.. До видів приурочених до умов з високим рівнем зволоження – гідрофітів відносяться лепеха *Acorus calamus* L., *Glyceria maxima* L., *Typha angustifolia* L..

Широко представлена група ксеромезофітів та мезоксерофітів (20% та 18,42% відповідно). Представники цієї групи серед кущів: *Cotoneaster lucilus* Schiecht., *Buxus sempervirens* L.. Багато трав'янистих рослин родин *Chenopodioideae*, *Boraginaceae*, *Rubiaceae*, *Urticaceae*, *Poaceae*, серед них: *Galium aparine* L., *Dactylis glomerata* L. та ін.

За ступенем пристосування до інтенсивності освітлення у складі флори трав'яно-чагарникового ярусів паркових фітоценозів переважають геліофіти (56,66% та 60,53%), оскільки зімкнутість деревостану є невеликою до 0,6, створюючи хороші умови для зростання світлолюбивих кущів та трав.

Під наметом дерев зростають сціогеліофіти та геліосціофіти: 12,22% та 31,11% у парку культури та відпочинку імені Лесі Українки; 15,8% та 23,68% у парку 900-річчя міста Луцька, що знову ж таки вказує на подібні умови зростання в даних фітоценозах. Типовими представниками тіневитривалих рослин є: *Echinocystis lobata* (Michx.) Torr. & A. Gray, *Ajuga reptans* L., *Geum urbanum* L., *Chelidonium majus* L. та ін.

Таким чином, трав'яно-чагарниковий ярус має більше різноманіття у Центральному парку культури та відпочинку імені Лесі Українки, у ньому зустрічаються різні за габітусом рослини, включаючи ліани. У парку 900-річчя міста Луцька зростають поодинокі екземпляри декоративних форм кущів та чагарників, часто їх життєвий стан пригнічений і мають незначну естетичну цінність.

Література:

1. Генік Я.В., Дудин Р.Б. Систематична структура дендрофлори та санітарний стан паркових насаджень міст Карпатського регіону України. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія: Лісівництво та декоративне садівництво. 2013. Вип. 187(1). С. 42-52.